

INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA SUN'IY INTELLEKT TERMINOLOGIYASINING KORPUSGA ASOSLANGAN QIYOSIY TAHLILI

Nazarova Sevinchoy Umarbekovna
Urganch RANCH texnologiya universiteti

Annotatsiya

Mazkur tezisdagi ingliz va o'zbek tillarida sun'iy intellekt (SI) terminologiyasining korpusga asoslangan qiyosiy tahlili amalga oshiriladi. Tadqiqotda zamonaviy lingvistikaning muhim yo'nalishlaridan biri bo'lgan korpus lingvistikasi metodlari qo'llanilib, SI sohasiga oid terminlarning qo'llanish chastotasi, tarjima strategiyalari hamda semantik mosligi o'rganiladi. Natijalar shuni ko'rsatadiki, ingliz tilida terminologiya yuqori darajada standartlashgan bo'lsa, o'zbek tilida terminlar asosan tarjima, transliteratsiya va o'zlashma shakllar orqali ifodalanadi. Tadqiqot o'zbek tilida ilmiy-texnik terminologiyani rivojlantirish zarurligini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: korpus lingvistikasi, sun'iy intellekt, terminologiya, qiyosiy tahlil, tarjima strategiyalari, o'zbek tili

Abstract (English)

This thesis presents a corpus-based comparative analysis of Artificial Intelligence (AI) terminology in English and Uzbek. The study applies corpus linguistics methods, one of the key approaches in modern linguistics, to examine the frequency of usage, translation strategies, and semantic equivalence of AI-related terms. The findings indicate that AI terminology in English is highly standardized, whereas in Uzbek it is expressed through a combination of translation, transliteration, and borrowing. The research highlights the necessity of developing scientific and technical terminology in the Uzbek language.

Keywords : corpus linguistics, artificial intelligence, terminology, comparative analysis, translation strategies, Uzbek language

Аннотация (Russian)

В данной работе представлен корпусно-ориентированный сравнительный анализ терминологии искусственного интеллекта (ИИ) в английском и узбекском языках. В исследовании применяются методы корпусной лингвистики как одного из важнейших направлений современной лингвистики для изучения частотности употребления, переводческих стратегий и семантического соответствия терминов, относящихся к сфере ИИ. Результаты показывают, что в английском языке терминология характеризуется высокой степенью стандартизации, тогда как в узбекском языке она выражается посредством

перевода, транслитерации и заимствования. Исследование подчеркивает необходимость развития научно-технической терминологии в узбекском языке.

Ключевые слова: корпусная лингвистика, искусственный интеллект, терминология, сравнительный анализ, переводческие стратегии, узбекский язык

Asosiy qism

Bugungi kunda sun'iy intellekt texnologiyalarining jadal rivojlanishi bilan bog'liq holda yangi terminlarning paydo bo'lishi tilshunoslikda muhim tadqiqot obyektiga aylangan. Ayniqsa, ingliz tilining global ilm-fan va texnologiya tili sifatidagi ustunligi boshqa tillarga, jumladan o'zbek tiliga kuchli ta'sir ko'rsatmoqda.

Korpus lingvistikasi real matnlar asosida til hodisalarini o'rganish imkonini beruvchi samarali metod hisoblanadi [1: 24]. Ushbu tadqiqotda ingliz va o'zbek tillarida sun'iy intellektga oid matnlar korpusi tuzilib, undagi terminlarning qo'llanish xususiyatlari tahlil qilindi.

Tahlil natijalariga ko'ra, ingliz tilida "Artificial Intelligence", "Machine Learning", "Neural Network" kabi terminlar yuqori chastotada va barqaror shaklda qo'llaniladi. O'zbek tilida esa ushbu terminlar turlicha ifodalanadi: "sun'iy intellekt", "mashinaviy o'rganish", "neyron tarmoq" kabi tarjimalar bilan bir qatorda, ba'zi hollarda asl inglizcha shakllari ham saqlanib qoladi.

Terminlarni o'zlashtirishda uch asosiy strategiya kuzatildi:

1. to'g'ridan-to'g'ri tarjima;
2. transliteratsiya;
3. o'zlashma (borrowing).

Ilmiy adabiyotlarda qayd etilishicha, tez rivojlanayotgan sohalarda terminlar ko'pincha tarjima qilinmay, bevosita o'zlashtiriladi [3: 78]. Bu holat o'zbek tilida ham kuzatilib, ayrim terminlarning yagona standart shakli hali shakllanmaganini ko'rsatadi.

Shuningdek, semantik jihatdan ham ayrim nomuvofiqliklar mavjud. Masalan, "Deep Learning" termini turli manbalarda turlicha tarjima qilinadi yoki umuman tarjima qilinmasdan qo'llaniladi. Bu esa ilmiy kommunikatsiyada tushunmovchiliklarga olib kelishi mumkin.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, ingliz tilida sun'iy intellekt terminologiyasi yuqori darajada tizimlashgan bo'lsa, o'zbek tilida bu jarayon hali shakllanish bosqichida ekanligi aniqlandi. Terminlarning yagona standartini ishlab chiqish, ularni ilmiy va ta'limiy sohalarda izchil qo'llash dolzarb masala hisoblanadi. Kelgusida bu yo'nalishda kengroq korpuslar asosida chuqurroq tadqiqotlar olib borish maqsadga muvofiq.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Sinclair, J. (1991). *Corpus, Concordance, Collocation*. Oxford: Oxford University Press.
2. Crystal, D. (2003). *English as a Global Language*. Cambridge: Cambridge University Press.
3. Bowker, L., & Pearson, J. (2002). *Working with Specialized Language: A Practical Guide to Using Corpora*. London: Routledge.